

Er woont een zebra in haar hoofd

er woont een zebra in haar hoofd en sinds zijn komst
denkt zij in wit en zwart, er is geen plaats voor kleuren

de hele dag houdt zebra zijn pyjama aan
hij heeft het naar zijn zin en laat ook luide boeren

hij bakt graag zoete broodjes in haar hersenpan
en is een hinnikende hengst diep in haar schedel

hij schurkt voldaan zijn vacht tegen haar hersenstam
scant heimelijk haar brein tegen zijn streepjescode

ja zebra graast het groen van haar gedachten kaal
zijn kaaksbeen aast op nog ontsnapte grijze cellen

en in de nacht loopt zij met hem een blokje rond
zij krijgt wat kleur en legt hem woorden in de oren

zij beeldt zich in een zebrafluisteraar te zijn
maar zebra is de hoeder van haar vrije denken

pas als hij slaapt trekt zij hem zijn pyjama uit

Eerste prijs

Frank Van Den Houte

Grimbergen (B)

Juryrapport poëziewedstrijd 'Dichter op Hofwijck 2020' - Eerste prijs

'Er woont een zebra in haar hoofd'

Frank Van Den Houte

Er kan veel met woorden, zeker in gedichten. Een mededeling als 'Er woont een zebra in haar hoofd' neem je als lezer voor waar aan. En als je dan ook nog de woorden 'wit en zwart' en 'streepjescode' leest, zie je de zebra voor je in zijn gestreepte vel, zijn pyjama. Maar wat heeft deze zebra van doen met het thema van onze poëziewedstrijd: 'De toekomst is nu'? De meeste leden van de jury zagen in eerste instantie geen verband. Na herlezing en een inspirerende discussie daarna, zagen wij dat verband wèl en werd dit gedicht mooier en raadselachtiger.

Met heel gewone woorden wordt in vijftien regels op een laconieke toon iets vreselijks aangeduid. Het knappe is dat dat vreselijke niet wordt weggegeven in een definitie, maar dat je daar als lezer achter komt wanneer je een tijdje hebt nagedacht over wat de dichter hier zegt. De 'zebra in haar hoofd' blijkt een aantasting van de hersenen van 'haar'. De 'zij' waarover het gaat, lijdt aan dementie of Alzheimer. Voor haar is er geen toekomst meer, maar is het altijd nu. De zebra is er de hele dag, laat luide boeren, hinnikt en 'scant heimelijk haar brein tegen zijn streepjescode'. Hij bepaalt wat zij kan denken.

In het vervolg van het gedicht wordt het nog erger. 'Zebra' graast het groen van haar gedachten kaal' en wil nog meer grijze cellen opvreten. 's Nachts loopt zij met hem een blokje rond. Dan krijgt ze wat kleur en beeldt ze zich in dat zij hem als een zebrafluisteraar kan helpen, maar dat kan niet. Zij beeldt zich dat maar in, want zebra bepaalt wat zij nog denken kan. Hij is de hoeder van haar vrije denken. Pas als hij slaapt, trekt zij hem zijn pyjama uit.

Dit gedicht blijft raadselachtig. Aan het einde kun je je als lezer afvragen of de zebra wel slaapt. Kan zij hem zijn pyjama wel uittrekken? Kan zij ooit nog in kleuren denken? Is deze zieke vrouw die haar decorum verloren is, boert en hinnikt, geen nieuwe gedachten meer kan vormen, 's nachts rondloopt en denkt dat zij haar ziekte de baas is, nog wel te genezen?

Unaniem vindt de jury dat dit gedicht de eerste prijs verdient. Het thema 'de toekomst is nu' is op indrukwekkende wijze, in gewone woorden, in dit kunstwerk opgeroepen. Opvallend vinden wij de vormgeving van het gedicht. De titel begint met een hoofdletter en het gedicht eindigt met een punt. Tussen hoofdletter en punt is geen verdere interpunctie aangebracht. Het gedicht stroomt in het heden, in de tegenwoordige tijd, in zeven strofes van telkens twee regels uit in de slotregel 'pas als hij slaapt, trekt zij hem zijn pyjama uit'. Het proces van het dementeren gaat door, de hele dag. Het stopt pas als de zebra slaapt. Maar gebeurt dat?

Dankzij dit gedicht kan de heer Frank Van Den Houte zich tooien met de titel 'Dichter op Hofwijck 2020'. Proficiat.

Ad Leerintveld

Voorzitter van de jury

rugzakjes

toen peuters met rugzakjes
ons bankje passeerden
- ieder zijn rugzakje, zei ik -
vertelde je me dat in jouw borst
een kolonne pakezels getraceerd was
met ongewisse bestemming

dat nesteldrang hen lokte
naar het ongewisse alwaar
ze zich ongewoon snel
konden vermenigvuldigen

dat mogelijke sluiproutes
aan het oog onttrokken waren

dat postduiven dolende waren
door ijs mist sneeuw en hagel

dat weersvoorspellingen haperden
zich beperkten tot een dag

Tweede prijs

Hein van der Schoot

(Wezep)

Juryrapport poëziewedstrijd 'Dichter op Hofwijck 2020' – Tweede prijs

rugzakjes

Hein van der Schoot

Het thema 'De toekomst is nu' is heel pregnant aanwezig in dit gedicht dat een herinnering is aan een gesprek dat een ik en een jij voerden op een bankje. In steeds korter wordende strofen wordt verhaald van een nu dat geen toekomst kende.

De eerste strofe van zes regels geeft de plaats, de aanleiding en het onderwerp van het gesprek weer. Beiden, de ik en de zij, zaten op hun bankje waar peuters met rugzakjes passeerden. De rugzakjes ontlokten de ik de uitspraak dat ieder zijn rugzakje draagt, waarop de zij vertelde dat in haar borst een 'kolonne pakezels' was aangetroffen 'met ongewisse bestemming'. Geen rugzakje met een lichte last, maar een rij dieren met zware lasten.

In de tweede strofe van vier regels wordt verteld dat ze zei dat deze pakezels zich waar dan ook nestelden en zich ongewoon snel konden vermenigvuldigen.

De derde, vierde en vijfde strofe tellen elk twee regels. In minder woorden wordt de inhoud van het gesprek ernstiger. In de derde strofe waren er niet zichtbare sluiproutes. In de vierde waren er geen berichten. De 'postduiven' waren 'dolende'. In de laatste strofe vertelde ze dat de voorspellingen 'haperden'. Ze beperkten zich tot een dag. De toekomst is alleen nu.

Het woord wordt niet genoemd in dit gedicht, maar het gaat over een agressieve vorm van borstkanker met uitzaaiingen. Over het verloop van de ziekte viel niets te berichten en geen voorspelling te doen. Men zat in de hevigste winterkou van ijs, mist, sneeuw en hagel en hoe het in de toekomst zou zijn, was onbekend.

De dichter heeft zich een dramatisch gesprek dat begon met een alledaagse scène van twee met elkaar pratende mensen op een bankje voor de geest gehaald. De ik denkt terug aan de vrouw. De plaats en het moment waarop zij hem voor het eerst van haar fatale ziekte vertelde, zijn hem bijgebleven. Dit gedicht ontroert. Zonder de woorden 'ziekte', 'kanker' of 'dood' te gebruiken schetst de dichter een vrouw in haar ziekte en onzekerheid over de afloop ervan. Hij doet dat door een contrastrijke associatie van de rugzakjes van de peuters met de pakezels in de borst van de vrouw en het beeld van postduiven die verdwalen in heftig winterweer, en het ontbreken van een adequate weersvoorspelling. Knap gedaan.

Hij verdient hiermee de tweede prijs. Van harte gelukgewenst.

Ad Leerintveld

Voorzitter van de jury

Allerzielen

Een mannenhart kan lang niet zonder, Claudia.
Dus nam ik heft en leven weer in eigen handen,
als een nieuw paar borsten. Liliana heet ze.

Haar dat groene blaadje noemen, vergelijkend
met je rouwportret, is overdreven. Lili voelt me
aan, begrijpt hoe tijd in rijpe heren stil wil staan.

Zo stil als jij hier ligt, zo luid ligt zij te zorgen
dat ik 's nachts vergeet, terwijl ze lakens roert
tot room. Naar mij verlangt ze, net als jij ooit

naar de dood. Dit tranendal is sinds je vrije val
een zonniger verpozen, dankzij wat ik bied aan
onverbloemde liefde: jij chrysanten, zij de rozen.

Derde prijs

Rik Dereeper

Rollegem (B)

Juryrapport poëziewedstrijd 'Dichter op Hofwijck 2020' – Derde prijs

Allerzielen

Rik Dereeper

Een dichter roept met woorden een wereld op. Soms zeggen die woorden een lezer weinig, maar een enkele keer kan zo'n opgeroepen wereld lezers flink raken. Dit laatste gebeurde door dit gedicht met de lezers in de jury. In *Allerzielen* spreekt een ik, een man, zijn overleden vrouw, Claudia, toe. Hij vertelt haar van zijn nieuwe liefde, Liliane. De manier waarop de dichter deze man zijn verhaal laat vertellen, maakte binnen de jury een heftige discussie los. Mannelijke juryleden konden zich identificeren met de man uit het gedicht, hoewel ze hem niet apprecieerden. Bij de vrouwelijke juryleden lag dat anders, een jurylid kon zich absoluut helemaal niet inleven in de geschetste situatie, terwijl een ander dat wel kon, maar de man in kwestie vreselijk vond. Unaniem vindt de jury een gedicht dat zulke verschillende reacties oproept, de moeite waard.

In vier strofen van drie regels gebeurt er dit: In de eerste strofe vertelt de ik aan Claudia dat zijn mannenhart niet zonder kan en dat hij 'heft en leven' opnieuw in eigen handen heeft genomen 'als een nieuw paar borsten' en dat ze 'Liliane heet'. Kennelijk is de man liefde tekort gekomen in de tijd dat hij zijn leven niet in eigen handen had. Was dat tijdens een periode van mantelzorg voor Claudia die aan borstkanker leed? De vergelijking van 'heft en leven' met twee nieuwe borsten met meteen daarachteraan de mededeling dat ze Liliane heet, wekt de indruk dat het haar nieuwe borsten zijn.

De tweede strofe beschrijft Liliane. Het is overdreven haar 'dat groene blaadje' te noemen vergeleken met het rouwportret (het portret dat getoond werd tijdens de rouwdienst?). Lili voelt me aan, zegt de ik, en ze begrijpt 'hoe tijd in rijpe heren stil wil staan'. Binnen de jury vroegen we ons af of ze nu wel of geen groen blaadje was. Haar zo te noemen is weliswaar overdreven, maar ze begrijpt de ik en ze begrijpt dat oudere heren eigenlijk niet oud willen zijn. Er is sprake van een duidelijk leeftijdsverschil. (En dat Liliane hem begrijpt, suggereert dat Claudia hem niet begreep, en dat hij er toch met een groen blaadje vandoor is.)

In de derde strofe worden Claudia en Liliane vergeleken. Claudia ligt stil (in de dubbele betekenis van dit woord) in haar graf. Liliane is luidop en beweeglijk bezig 'terwijl ze lakens tot room roert' ervoor te zorgen dat hij vergeet. Zij verlangt naar hem, 'net als jij ooit', zegt de dichter, aan het einde van de regel. De zin loopt echter door in een fraai enjambement naar de laatste strofe: ('net als jij ooit) / 'naar de dood'.

In deze laatste strofe stelt de ik dat het tranendal sinds haar 'vrije val' 'een zonniger verpozen' is, dankzij de onverbloemde liefde die hij aan beide vrouwen biedt. Claudia krijgt chrysanten en Liliane de rozen.

De contrasten en de beelden werden door sommige leden van de jury geprezen om hun directheid ('een nieuw paar borsten', 'lakens tot room roeren', 'onverbloemde' liefde geven in de vorm van bloemen). Anderen wisten die juist niet zo te waarderen. Algemeen was het oordeel van de jury dat het onderwerp van dit gedicht mooi in het thema van de poëziewedstrijd past. En juist om de discussie die rond deze opgeroepen wereld is ontstaan, bekronen we dit gedicht met de derde prijs.

Ad Leerintveld, voorzitter van de jury

Naar de einder

Op weg zou ik gaan
langs de waterkant
van het winterstrand.

Ik zie boven zee
al een tikkeltje zon.
Wandelen zou ik gaan.
Naar ginds,
naar de einder.

Maar hé,
ik lig op de bank
en ik ben thuis.

Nu moet ik opstaan.
De toekomst
start nu.

Publieksprijs

Freek Boon

Delft